

Printed Books in the National Library of Medicine» (1989) - каталог книг XVII ст., що зберігаються в НМБ США, подає відомості про 13300 книг; «Cumulated Abridged Index Medicus» - кумулятивні випуски за 1989-1991 рр. скороченого покажчика медичної літератури; «Cumulated Index Medicus» - кумулятивні покажчики медичної літератури за 1988-1991 рр. (друковані, у формі мікрофільму та мікрофіш); «Index Medicus» - щомісячний покажчик медичної літератури, подає відомості про статті з трьох тис. журналів, що виходять у світі 36 мовами. Матеріал розташований у предметному та

авторському підрозділах, міститься також покажчик рецензій.

Розглядаючи особливості розвитку медичних бібліотек США за останні роки, О. Вейс [15] зазначає, що традиційна роль бібліотек змінилася; їхнє основне завдання тепер не так збирати й зберігати інформацію, як бути інформаційними брокерами. Успіх діяльності бібліотеки сьогодні залежить не лише від її фонду, а значною мірою від якості доступу до інформації та інформаційних послуг, що надаються читачам. Про це свідчить і досвід НМБ США.

1. Зак И.Н., Вайс П. Автоматизированные информационные системы в области биомедицины в зарубежных странах. - М., 1979. - 76 с.
2. Зак И.Н. «Index Medicus» - 100 лет // Сов. библиогр. - 1979. - № 5. - С. 52-53.
3. Зак И.Н. Национальная медицинская библиотека США (этапы развития и современная деятельность) // Библиотечковедение и библиография за рубежом. - 1986. - Вып. 108. - С. 36-53.
4. Зак И.И. Некоторые аспекты информационной деятельности

УКРАЇНСЬКИЙ ЕКСЛІБРИС

- Худ. В.Кривчський.
- Худ. В.Стеценко.
- Худ. Г.Давидович.
- Худ. О.Губарев.

Екслібрис - це ґравірований або рисований художній знак, яким книголюби позначають свої книги. Ще в епоху середньовіччя власники книг ставили на їх титульних сторінках латинський напис «Ex libris», що означало «Із книг», а далі - свій титул і прізвище. З часом латинський вираз «Ex libris» на всіх мовах світу став означати назву книжкового знака. Саме слово і прізвище власника художники декорували орнаментами та алегоричними мотивами, що характеризували книголюбів.

З розвитком книгодрукування став виготовлятися спеціальний книжний знак, який можна було розмножувати (ґравюра на дереві та металі). Віддрукований на окремому папірці знак наклеювали на внутрішню сторінку обкладинки. Це прикрашало книгу новим графічно-декоративним елементом.

Першими почали ґравірувати книжкові знаки відомі німецькі художники середини XV - початку XVI ст. Альбрехт Дюрер, Ганс Гольбейн, Лука Кранах та ін. У їхній творчості цей знак став справжнім художнім твором, який з поширенням книгодрукування розвинувся в окремий елемент книжкової ґрафіки.

В Україні художній книжковий знак почав розвиватися одночасно з книгодрукуванням у другій половині XVII - на початку XVIII ст. З тих часів нам відомі екслібриси бібліотеки міста Бардиєва, цехового майстра з Кам'янця-Подільського Станіслава Самборського (знак датований 1601 роком), а також художні екслібриси, виконані в кінці XVIII ст. львівським ґравером Іваном Филиповичем.

У кінці XIX ст. екслібрис в Україні почав розвиватися як окремий жанр книжкової ґрафіки. Цьому сприяло

- Национальной медицинской библиотеки США // Науч. и техн. информ. / ВИНТИ - Сер.1. - 1980. - № 6. - С. 9-12.
5. Miles W.D. A history of the National Library of Medicine: the nation's treasury of medical knowledge. - Bethesda, Md.: US Dept. of Health and Human Services, 1982. - 530 p.
  6. ALA World Encyclopedia of Library and Information Services. - 2-nd ed. - Chicago; Lnd, 1986. - P. 52.
  7. National Library of Medicine: Programs and Services. - Fiscal year 1991 / National Institute of Health. - Bethesda, Md.: US Dept. of Health and Human Services, [1992]. - P. 15.
  8. Там само. - P. 16.
  9. ALA World Encyclopedia of Library and Information Services. - P. 525.
  10. National Library of Medicine: New frontiers in health communication. Sesquicentennial, 1836-1986. - [Bethesda, Md., 1986. - P.9].
  11. Kallenberg G.A. The medical community's views on open access // Proceedings of FLICC Forums on Federal Information Policies: [The 7-th and the 8-th annual FLICC Forums]. - Washington, D.C.: LC, 1992. - P. 13-14.
  12. Библиотеки и библиотечное дело в США: комплексный подход / Р.С.Гиляревский, Ю.П.Нюкша, Б.П.Каневский и др. Под ред. В.В.Попова. - М.: Логос, 1992. - С. 20-27.
  13. The Basics of Searching MEDLINE: A Guide for the Health Professional. - Bethesda, Md., 1989.
  14. Online Services Reference Manual. - Bethesda, Md., 1988.
  15. Weise O.F. Developments in health sciences libraries since 1974: From physical entity to the virtual library // Library Trends. - 1993. - Summer. - № 42. - P. 20.

винайдення фотоцифрової графіки, яка давала можливість швидко й дешево виготовляти репродукції великими тиражами.

На початку ХХ ст. цим видом графіки почали займатися відомі українські художники Модест Сосенко, Олена Кульчицька, Георгій Нарбут. Вони створили прекрасні зразки національного художнього книжкового знака. Їхню високу майстерність розвинули художники 20 - 30-х років Василь Кричевський, Іван Мозалевський, Олексій Усачов, Леонід Хижинський, Михайло Жук, Олена Сахновська, Ярослава Музика та ін., роботи яких неодноразово експонувалися на художніх виставках у нас і за кордоном і одержали високу оцінку громадськості.

У творчості С.Гебус-Баранецької, М.Фрадкіна, К.Козловського, В.Стеценка, І.Крислача, Г.Давидовича, В.Куткіна знаходять продовження кращі традиції українського книжкового знака: декоративність, звернення до народної творчості, використання різноманітних засобів графіки. Екслібриси мають відзначитися ясністю графічної мови, влучно і лаконічно характеризувати професійні чи особисті інтереси власника книги. Такими є, наприклад, книжковий знак агронома, виконаний художником В.Боканем, власний книжковий знак художниці О.Кульчицької тощо.

Найбільш поширеною технікою сучасних майстрів книжкового знака є гравюра на дереві й лінолеумі.

Екслібрис - цікавий вид образотворчого мистецтва, він виховує інтерес до книги, сприяє формуванню естетичних смаків.

Андрій В'юник
(«Український екслібрис» «Мистецтво», К., 1964)

- Худ. І.Криспач.
- Худ. І.Криспач.
- Худ. С.Гебус-Баранецька.
- Худ. В.Куткін.